

Praha, 27. januára. Námetník predsedu ústrednej vlády, štátny minister Karol Sidor, mal so zástupcami agencie „Exchange Telegraphu“ rozhovor, v ktorom uviedol medzi iným:

(...) Židovskú otázku vyriešime zákonom a nie násilím. Vláda už ustavila komisiu pre prípravu návrhu židovského zákona, ja som jej predsedom⁴¹. Návrh zákona na úpravu židovskej otázky bude hotový asi o dva týždne a vtedy ho predložíme verejnosti. (...)

Slovák, 28. 1. 1939, s. 1.

Dokument 48

Dokumenty o úniku židovského kapitálu zo Slovenska. List Prezídia krajinského úradu v Bratislave Policajnému riaditeľstvu v Prahe z 13. 2. 1939, v ktorom sa hovorí o nelegálnom vývoze 2 ¼ miliardy Kčs. zo Slovenska do Čiech, resp. odtiaľ ďalej do Holandska a Veľkej Británie. List F. Pokorného, osobného tajomníka J. A. Baťu z 28.1.1939 ing. J. Stanovi, v ktorom ako príloha sú uvedené údaje o vývoze židovského kapitálu zo Slovenska.

Prezídium krajinského úradu v Bratislave.

Číslo: 8579/ prez. odd/1939.

Došlo dňa 31. 1. 1939

Od Fr. Pokorného, osob. taj. Dra Baťu v Zlíne.

Vec: Nedovolený presun židovského kapitálu do zahraničia.

Úprava len pre výpravňu:

Opište 3x prílohu na str. 1, 2 a

priložte takto po jednom exemplári

jej opis k exped. č. II. a III a IV.

Policajnému riaditeľstvu v Prahe.

Prezidiu krajinského úradu v Bratislave dôverne bolo sdelené, že zo Slovenska stále viac uniká židovský kapitál. Podľa odhadu uniklo zo Slovenska cez Země české do zahraničia od začiatku decembra 1938 už asi 2 a štvrt' miliardy Kčs⁴².

⁴¹ Pozri dok. 42 a 45.

⁴² V liste Hlavného veliteľstva HG z 30. 1. 1939 Prezidiu slov. vlády, ktorý podpísal Karol Murgaš je uvedené „Židia vyvážajú svoj kapitál do českých zemí, prostredníctvom niektorých peňažných ústavov. Bolo by nutné previesť súpis židovských majetkov, aby mohol byť kontrolovaný pohyb a odliv židovského kapitálu. Je treba aspoň do väčších obchodov ustanoviť vládnych komisárov, alebo dozor HG. Zamedzilo by sa odlivu kapitálu...“ SNA, fond

Veľkú účasť na prevodu týchto peňazí má údajne jedna banka v Prahe. Osobne v týchto záležitostiach účinkuje údajne Dr. Feier (maďarský žid) úradník (snáď bývalý) Dunajskej banky v Bratislave.

Časť týchto peňazí, uniknúcich zo Slovenska do Prahy, prevádza sa odtiaľ ďalej do cudziny, hlavne do Holandska a do Anglie. Na prevodoch do Holandska má vraj účasť tiež holandský novinár Aletrino⁴³, ktorý žije už niekoľko rokov v Prahe.

Židia, ktorí prevádzajú v Prahe tieto obchody sa schádzajú denne v kaviarni Juliš, a Tepna (pred tým Boulevard).

Keď o uvedených okolnostiach tamojšie policajné riaditeľstvo upovedomujem, žiadam, aby činnosť menovaných bola pečlivo sledovaná a o výsledku pozorovania tunajší úrad s najväčším urýchlením upovedomený bol.

Brat. II 1939⁴⁴.

Ve Zlíne, dne 26. ledna 1939.

Vážený pane poslanče,

z príkazu pana J. A. Bati, zasílám kopii informací, které obdržel a jež kolují v určitých kruzích v Prahe. Bylo by dobře, kdybyste o obsahu informoval též váženého pana min. předsedu Dr. Tiso a pana ministra Đurčanského.

2 přílohy

Poroučím se Vám
S projevem dokonalé úcty
Fr. Pokorný
osob. taj. Dr. Bati.

Vážený Pán

ÚPV, kartón 35, 2160/42. Pozri aj Documents on British Foreign Policy 1919-1938, London 1951. Third Series, Vol. IV. No. 97. (Memorandum on the present Political Situation in Slovakia), s. 97. „...In addition to all these problems the considerable migration of Jewish capital from Slovak to Prague banks is reckoned a serious source of weakness to the Slovak financial position. The amount estimated to have been transferred runs into milliards of crowns.“

⁴³ Leopold Aletrino (1890-1970) – holandský novinár.

⁴⁴ Pod dokumentom sa nachádza poznámka o zaslaní tohto dokumentu ministrovi financií Slovenskej krajiny, policajnému riaditeľovi v Bratislave, ministrovi hospodárstva Slovenskej krajiny. Priložený je aj list nasledujúceho obsahu: „Jeden exemplár predmetnej informácie, došlej dôverne prezidiu krajinského úradu v Bratislave zasielam v odpise na vedomie a na ďalšie opatrenie vo vlastnom obore pôsobnosti. Policajné riaditeľstvo v Prahe zároveň som požiadal, aby činnosť menovaných pečlivo sledovala, o výsledku pozorovania tunajší úrad s najväčším urýchlením upovedomila. Bratislava, 13. II. 1939. (nečitateľný podpis)“

pan. Ing. Jul. Stano
vládní tajemník
Bratislava.
Doporučene⁴⁵.

25. ledna 1939.

Ze Slovenska stále víc utíká židovský kapitál. – Podle odhadu uteklo ze Slovenska do českých zemí i do zahraničí od začátku prosince už asi 2 a čtvrt miliardy Kč.

Velkou účast na převodu těchto peněz má prý jedna banka v Praze. Osobně v těchto záležitostech účinkuje Dr. Feier (maďarský žid) – úředník (snad bývalý) Dunajské banky v Bratislavě.

Část těchto peněz, uprchnuvších ze Slovenska do Prahy, převádí se odtud dál do ciziny, hlavně do Holandska a do Anglie. (Na převodech do Holandska má prý účast také holandský novinář Aletrino, který žije už několik let v Praze.)

Židé, kteří dělají v Praze tyto obchody se scházejí denně v kavárně Juliš a Tepna (dříve Boulevard).

Slovenská policie a Hlinkova garda vyhání nyní ze Slovenska židy (také Slováky – neľudáky) a to i ty, kteří tam mají domovské právo, s tím odůvodněním, že jsou „čechofilové“. Toto vyhánění ze Slovenska se neděje na základě písemných vypovídacích výměrů. Dělá se to zpravidla takto: Do bytu nebo do kanceláře takového žida, který má být vyhnán, (obyčejně jsou to židé majetnější) – přijde policejní detektiv a odvede ho na policejní úřad. Tam je žid vyslýchan, zda a jaké obchody dělal s českými firmami, nebo s kterými českými politiky (nebo se slovenskými československé orientace) měl styky.

Skoro vždy je vyslýchaný obviněn, že měl účast v nějakých korupčních obchodech českých politických stran. Protokol se při tom nepíše. – Stalo-li se někdy, že vyslýchaný chtěl, aby byl s ním protokol sepsán, byl bit. – Ať řekne takový vyšetřovanec cokoliv, jeho výslech se končí tím: „Mohli bychom Vás zavřít, dostal byste se na několik let do vězení a vaše jmění by propadlo konfiskaci ve prospěch Slovenské krajiny. Nemáme však teď na takové věci čas a nechceme pobuřovat veřejnost skandály. Necháme Vás volně ze Slovenska odejít, ale do tří dnů musíte odtud zmizet a už nikdy se nesmíte na Slovensko vrátit. Jestli do tří dnů nezmizíte, budete bit a pak Vás vyženeme do Maďarska.“

Namítá-li někdo, že má na Slovensku domovskou příslušnost, odpoví se mu: „Do toho nám nic není a také nám na tom nezáleží, to až si potom s vámi vyřídí Maďaři. Vy jste čechofil a tady nesmíte zůstat.“

Mnozí této výstrahy uposlechnou a odjedou do Čech nebo na Moravu. Někteří však nechťejí tomu rozumět. Zůstane-li přes to vyháněný žid

⁴⁵ Po dokumentom je prezentát Prezídia krajinského úradu s dátumom 31. 1. 1939 a číslom 8579.

v Bratislavě, za několik dní ho v noci navštíví gardisté, vytáhnou ho i s příslušníky jeho rodiny z postele a z bytu (často jen v prádle), posadí ho do auta, odvezou na hranici mezi Vajnory a Čeklisem.

Tam je vyložen z auta a dostane do ruky vypovědací výměr, v němž je nesprávně jako jeho domovská obec udáno některé místo v nynějším Maďarsku.

Tyto vypovězence však Maďaři na své území nepustí. Na Slovensko se vrátit nesmějí a potulují se i několik dní po hranici. Po několika dnech je tam jako náhodou nájde nějaký Hlinkův gardista, který se slituje a dá se podplatit. Opatří jim v jejich bytu šaty, peníze, přijede pro ně taxíkem a ten je pak odveze (oklikou okolo Bratislavy) na moravské hranice, nebo až do Brna. (Za takovou cestu si dá taxikář zaplatit 1.000 – 1.500 Kč.)

V Brně nebo v Praze se vyhnanců – zase jakoby náhodou – ujme některý z agentů zmíněného Feiera a ten jim pak obstará za slušnou provisi převod jejich peněz ze Slovenska. – Z těchto židovských obětí platí prý Feier bratislavským policejním detektivům a gardistům značné odměny. Jsou to pro všechny zúčastněné výnosné obchody.

I ty židé, kteří odjíždějí po policejní domluvě ze Slovenska „dobrovolně“ bez okliky k maďarským hranicím, skoro vždy se „náhodou“ setkávají v Praze s Feierovými agenty, který jim pak pomůže, aby dostali ze Slovenska své peníze.

Feier přijíždí dvakrát až třikrát týdně do Prahy. Pokaždé také navštěvuje kavárnu Tepnu. Jeho provise (z níž vyplácí také gardisty, bratislavské policejty atd.) činí 20 – 25% z převedených peněz⁴⁶.

SNA, fond Ministerstvo vnútra, kartón 26, 8579/39

Dokument 49

Správa zo Židovských novin z 3. 2. 1939 o stretnutí delegácie Židovskej ústrednej úradovne s ministrom školstva Jozefom Sivákom.

Delegácia Židovskej ústrednej úradovne u p. ministra školstva Jozefa Siváka⁴⁷. Dňa 1. II. 1939 navštívila delegácia úradovne pozostávajúca z p. hlav. Rabína A. Friedera, Dr. O. Neumanna a zástupcu Židovského študentva

⁴⁶ V liste Prezídia policajného riaditeľstva v Bratislave Prezidiu krajského úradu v Bratislave z 8. 3. 1939 je informácia, že G. Feuer (nar. 24. 4. 1900 v Bratislave), úradník Dunajskej banky v Bratislave často cestuje do Prahy, ale nepodarilo sa zistiť za akým účelom. SNA, fond Ministerstva vnútra, kartón 26, 18481/1939 prez.

⁴⁷ Jozef Sivák (1886-1959) – politik HSES. V r. 1939-1944 minister školstva a nár. osvety. Ministrom sa stal v tretej Tisovej vláde počas autonómie namiesto M. Černáka.